

Mutluluk Ekonomisi

Editörler
Keziban Altun Erdoğdu
Türkmen Göksel

MUTLULUK EKONOMİSİ

Editörler:

KEZİBAN ALTUN ERDOĞDU

TÜRKMEN GÖKSEL

Genel Yayın Numarası: 466

ISBN: 978-625-92000-2-6

1. Basım, Haziran 2026

EFLATUN Basım Dağıtım Yayıncılık Danışmanlık Yatırım ve Tic. Ltd. Şti. ©2026
Efil©2026

Bu kitabın tüm hakları saklıdır.

Herhangi bir şekil ya da yöntemle çoğaltılamaz.

Sertifika No: 45550

Genel Yayın Yönetmeni: Serenay Dıraz

Grafik Tasarım: Ferhat Önder

Baskı: Meteksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi Ticaret Anonim Şirketi

Üniversiteler mah. 1606 cad. no:8/1 Çankaya/Ankara

Telefon: 0312 266 44 10

Sertifika Nu.: 46519

EİL YAYINEVİ

EFLATUN Basım Dağıtım Yayıncılık Danışmanlık Yatırım ve Tic. Ltd. Şti.

Bağcılar Mahallesi Şemsettin Günlaltay Caddesi 283. Sokak Ata Apartmanı

No: 9/7 06670 Çankaya/Ankara Türkiye

Tel : (+90) 312 442 52 10

GSM : (+90) 541 232 00 46

efilyayinevi.com

efilyayinevi

efilyayinevi

efilyayinevi

Yazarlar Hakkında

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Çirkin

Mardin Artuklu Üniversitesi İktisat Bölümünde görev yapmaktadır. Lisansüstü eğitimini Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat Bölümünde tamamlamış; yüksek lisans ve doktora çalışmalarını burada yürütmüştür. Akademik çalışmaları başta davranışsal iktisat, deneysel iktisat, göç ve mülteci çalışmaları olmak üzere toplumsal etki odaklı araştırma alanlarında yoğunlaşmaktadır.

Dr. Öğr. Üyesi Meltem Uçgunoğlu Erarslan

1984 yılında Tokat'ta dünyaya gelen Meltem Uçgunoğlu Erarslan, ilk ve orta öğrenimini bu şehirde tamamlamıştır. 2009 yılında Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Personel Daire Başkanlığında memur olarak göreve başlamıştır. Görevine devam ederken aynı üniversitede lisansüstü eğitimlerini sürdürmüştür.

2020 yılında Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İktisat Anabilim Dalında, Prof. Dr. Rüştü Yayar danışmanlığında hazırladığı “Türkiye’de Bölgesel Olarak Mutluluk Ekonomisinin İncelenmesi” başlıklı tezi ile doktora eğitimini tamamlamıştır. 2022 yılında Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesine Dr. Öğr. Üyesi olarak atanmıştır.

Akademik ilgi alanları arasında Çalışma Ekonomisi, Davranışsal İktisat ve Bölgesel İktisat yer almakta olup, bu alanlarda çalışmalar yürütmektedir. Ayrıca lisans ve lisansüstü düzeyde dersler vermektedir.

Doç. Dr. Hatime Kamilçebe

İstanbul doğumlu, Kırklareli Üniversitesi'nde öğretim üyesidir. Davranışsal İktisat ve Mutluluk Ekonomisi alanlarında uluslararası dergilerde makaleleri, konferans bildirileri ve kitap çalışmaları bulunmaktadır. Doktorasını İstanbul Üniversitesi İktisat Anabilim Dalı'nda tamamlamış, doktora sonrası araştırmasını ise Hollanda'daki Open University of the Netherlands'ta yüksek enflasyon, adil ücret, psikolojik özellikler, kişilik özellikleri, maaş ve yaşam memnuniyeti konuları üzerine yapmıştır. Hollanda, Arnavutluk ve Macaristan'da misafir öğretim üyesi ve araştırmacı olarak görev almıştır. Kamilçebe, davranışsal kalkınma ekonomisi ve dürtme üzerine TÜBİTAK projesi yürütmekte olup mutluluk ekonomisi, davranışsal iktisat, refah ekonomisi ve davranışsal kalkınma ekonomisi alanlarındaki çalışmalarına devam etmektedir.

Dr. Zeynep Akyürek

Yalova Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak görev yapan bir iktisatçıdır. Uygulamalı mikroekonometri, refah iktisadı ve davranışsal iktisat alanlarında uzmanlaşmıştır. Araştırmaları öznel iyi oluş, yaşam memnuniyeti ve kamu politikalarının refah üzerindeki etkileri üzerine odaklanmaktadır. Türkiye üzerine yaptığı ampirik çalışmalar, refahın çok boyutlu yapısına katkı sunmaktadır. Lisans düzeyinde iktisat dersleri vermekte olup disiplinlerarası çalışmalar yürütmektedir.

Doç. Dr. Şerife Gamze Albayrak

14 Haziran 1980 tarihinde İstanbul'da doğmuştur. Lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimini Selçuk Üniversitesi İktisat bölümünde tamamlamış; doktora çalışmasında reel döviz kuru oynaklığının doğrudan yabancı sermaye girişleri üzerindeki etkisini Türkiye örneği üzerinden analiz etmiştir. 2010–2017 yılları arasında Gazi Üniversitesi ve Selçuk Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak görev yapmış, 2017 yılından itibaren Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi'nde doktor öğretim üyesi olarak akademik faaliyetlerini sürdürmektedir. Makroekonomi, davranışsal iktisat, mutluluk ekonomisi ve kalkınma ekonomisi alanlarında uzmanlaşmıştır. Ulusal ve uluslararası saygın dergilerde yayımlanmış çalışmaları bulunan Albayrak, bilimsel projelerde yürütücü ve araştırmacı olarak aktif rol almakta, akademik yayın faaliyetlerini sürdürmektedir.

Dr. Öğr. Üyesi Keziban Altun Erdoğan

Dicle Üniversitesi İktisat Bölümü'nde öğretim üyesidir. Doktora eğitimini 2023 yılında Ankara Üniversitesi İktisat Anabilim Dalı'nda tamamlamıştır. Doktora çalışmasını, mutluluk ekonomisi alanında gelir-mutluluk ilişkisini konu alan Easterlin Paradoksu üzerine yapmıştır. Daha önce Harran Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi'nde araştırma görevlisi olarak görev yapan Erdoğan'nun ulusal ve uluslararası düzeyde akademik yayınları bulunmaktadır. Akademik çalışmalarını mutluluk ekonomisi, davranışsal iktisat, mikroekonometrik uygulamalar ve refah ekonomisi alanlarında sürdürmektedir.

Prof. Dr. Türkmen Göksel

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat Bölümü'nden 2002 yılında mezun oldu. Aynı yılın Kasım ayında Mülkiye'de İktisat Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak akademik kariyerine başladı. Yükseköğretim Kurulu bursunu kazanarak 2004-2009 yılları arasında ABD'de Minnesota Üniversitesi'nde ekonomi alanında yüksek lisans ve doktora derecelerini tamamladı.

Minnesota, Ankara ve Boğaziçi üniversitelerinde çeşitli düzeylerde dersler verdi. 2019 yılında Mülkiye'de Politika ve Ekonomi Bölümü'nün kuruluşuna öncülük etti ve halen bu bölümün kurucu bölüm başkanlığı görevini sürdürmektedir. 2020 yılında profesör unvanını aldı.

Akademik ilgi alanları matematiksel modelleme, hesaplamalı iktisat, yapay zekâ uygulamaları ve seçim sistemleri analizidir. Türkiye Zekâ Vakfı tarafından düzenlenen yarışmalarda 2001 yılında Soru Maratonu'nda birincilik, 2021 ve 2022 yıllarında Zekâ Oyunları yarışmalarında sırasıyla Türkiye dördüncülüğü ve dokuzunculuğu elde etmiştir.

Dr. Ecem Coşar Canlier

İstanbul Aydın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Ekonomi ve Finans Bölümü'nde öğretim üyesidir. Lisans ve yüksek lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi İktisat Bölümü'nde tamamlamış, yüksek lisans çalışmasında Türkiye ekonomisinde parasal aktarım mekanizması kapsamında kredi kanalını ele almıştır. Doktora derecesini 2024 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Teorisi programından almıştır. Doktora çalışmaları genel güven ile yaşam memnuniyeti ilişkisini sosyal sermaye ve refah perspektifin-

den ele almaktadır. Araştırma alanları mutluluk ekonomisi, öznel iyi oluş, sosyal sermaye, kurumsal güven ve ekonomik performans ilişkileridir. Ulusal ve uluslararası akademik çalışmalarını bulunmaktadır.

Prof. Dr. Murat Şeker

Yükseköğrenimini İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde 2003 yılında tamamladı. Florida State University'de sürdürdüğü tez çalışmaları sonucunda, 2009 yılında Doktor unvanı aldı. 2011 yılında "Happiness Economics" konulu TÜBİTAK projesi ile Florida State University'de, 2016 yılında ise Fulbright Senior Scholar olarak Georgia State University'de misafir öğretim üyesi olarak bulundu. Ulusal ve uluslararası projelerde yürütücü, danışman ve araştırmacı olarak görev aldı. Ekonomi, kent çalışmaları ve çok disiplinli alanlarda ulusal, uluslararası düzeyde yayımlanmış makale, tebliğ ve kitapları bulunan Şeker, 2012 yılında Doçent, 2017 yılında Profesör unvanı aldı. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Bölümü'nde görev yapmakta olup, ilgi alanları kamu ekonomisi, yerel yönetimler, yaşam kalitesi araştırmaları, mutluluk ekonomisi ve veri odaklı kent çalışmalarıdır.

Şirin Nas

2016 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat Bölümü'nden mezun oldu. Yüksek lisans eğitimini aynı üniversitenin İktisadi Gelişme ve Uluslararası İktisat Anabilim Dalı'nda tamamladı. Hâlihazırda İstanbul Üniversitesi'nde doktora eğitimini sürdürmektedir. İstinye Üniversitesi Teknoloji Transfer Ofisi'nde Proje Ofisi Yönetimi uzmanı olarak görev yapmakta olup, proje geliştirme, araştırma yönetimi ve ulusal/uluslararası fon süreçleri alanlarında çalışmalarını sürdürmektedir.

Dr. Öğr. Üyesi Sefa Erkuş

Karabük Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü’nde doktor öğretim üyesidir. Doktorasını Ankara Üniversitesi’nde “Topluluk Önünde Konuşmada Cinsiyet Farklılıkları: Deneysel İktisat Uygulamaları” başlıklı teziyle tamamlamıştır. Araştırmaları davranışsal iktisat ve deneysel iktisadın kesişiminde yoğunlaşmaktadır. Nedensel ilişkileri test etmek amacıyla sınıf, laboratuvar ve saha deneyleri tasarlamakta ve yürütmektedir. Erkuş aynı zamanda anket ve deney tabanlı Astrolaba araştırma platformunun kurucusudur.

Dr. Öğr. Üyesi Burak Kağan Demirtaş

Abdullah Gül Üniversitesi, Yönetim Bilimleri Fakültesi, Ekonomi Bölümü’nde görev yapmaktadır. Özellikle mikroekonomi konularını davranışsal iktisat ekseninde deneysel iktisat içerisinde yer alan deneysel yöntemlerle çalışmaktadır. Ulusal ve uluslararası dergilerde yayımlanmış çalışmaları bulunmaktadır.

ÖNSÖZ

“İnsanları yaşamda gerçekten ne mutlu eder?” sorusu, ekonominin işleyişine dair önemli çıkarımlar sunan temel bir araştırma konusudur. Son dönemde iktisatta davranışsal yaklaşımların etkisiyle geleneksel refah ölçütlerinin sınırlılıklarının daha belirgin hâle gelmesi, bu sorunun normatif varsayımların ötesinde, deneysel yöntemler ve öz-bildirime dayalı anket verileri aracılığıyla ampirik olarak incelenmesini mümkün kılmıştır. Neoklasik iktisadın temel model ve varsayımlarını sorgulayan bu gelişmeler, “mutluluk ekonomisi” olarak adlandırılan yeni bir araştırma alanının ortaya çıkmasına öncülük etmiştir.

Mutluluk ekonomisi, bireylerin ekonomik davranışlarını ve kamusal politikaları, deneyimledikleri mutluluk veya öznel iyi oluş düzeyi üzerinden inceleyen akademik bir alandır. Geleneksel iktisat çoğunlukla refahı gelir ve tüketim gibi maddi göstergelerle ölçerken, ampirik çalışmalarla gelişen bu alan psikolojik, sosyal ve çevresel etkenleri de dikkate alarak daha bütüncül bir yaklaşım sunmaktadır. Bu yönüyle mutluluk ekonomisi, politika yapıcılar ve araştırmacılar için iktisadi kararların bireyler ve toplumun genel iyi oluşu üzerindeki etkilerini anlamada giderek daha merkezi bir konuma yerleşmektedir.

Bu kitap, mutluluk ekonomisinin kuramsal temellerini, ölçüm yaklaşımlarını ve ampirik bulgularını bütüncül bir çerçevede ele almaktadır. Bu kapsamda; mutluluk kavramının teorik çerçevesi, mutluluğun modellenmesi ve ölçülmesine ilişkin yöntemler, davranışsal iktisat ile mutluluk arasındaki etkileşim, mutluluğun ekonomik belirleyicileri ve gelir-mutluluk ilişkisi incelenmektedir. Ayrıca mutlulukla ilişkili sosyo-demografik, sosyo-kültürel ve psikolojik faktörler ele alınırken, kamu politikaları bağlamında mutluluğun rolü ile deneysel iktisat literatüründe mutluluğun yeri tartışılmaktadır. Standart iktisadın temel varsayımlarını eleştirel bir bakış açısıyla yeniden değerlendiren bölümler, davranışsal ve deneysel yaklaşım-

ların sunduğu analitik imkânları ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra farklı ülkelerden elde edilen güncel ampirik bulgular doğrultusunda mutluluğun belirleyicileri analiz edilmektedir. Teorik kapsamı geniş ve uygulamalı örneklerle desteklenen bu kitap, ulusal literatürün gelişimine katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Bu kitaba katkı sağlayan tüm yazarlara, yoğun akademik sorumlulukları arasında verdikleri emek ve ayırdıkları değerli zaman için en içten teşekkürlerimizi sunarız. Her yazar, uzmanlık alanındaki bilgi ve deneyimini paylaşarak çalışmanın bilimsel niteliğine önemli katkılar sağlamıştır. Yayın sürecindeki titiz çalışmaları ve destekleri için Efil Yayınevi'ne teşekkür ederiz. Ayrıca kitaba ilk günden itibaren destek veren ve yakın zamanda aramızdan ayrılan Efil Yayınevi'nin kurucusu Prof. Dr. Ömer Faruk Çolak'ı saygı ve minnetle anıyoruz.

Bu kitabın mutluluk ve iktisat alanında çalışma yapacak araştırmacılar için yol gösterici bir kaynak, lisans ve lisansüstü öğrenciler için başvuru niteliğinde bir eser ve kamu yönetimi alanında çalışan uzmanlar ile politika yapıcılar için yararlı bir referans olmasını temenni ediyoruz. Mutluluğun ekonomik, sosyal ve kurumsal belirleyicilerini daha iyi anlamaya yönelik akademik tartışmalara katkı sağlaması ve bireylerin yaşam kalitesini artırmaya yönelik politika arayışlarına yeni bir perspektif sunması en büyük temennimizdir.

Keziban Altun Erdoğan & Türkmen Göksel

Temmuz 2026

İÇİNDEKİLER

Yazarlar Hakkında..... iii

ÖNSÖZix

Keziban Altun Erdoğan & Türkmen Göksel

GİRİŞ..... 1

I. Mutluluk ve Öznel İyi Oluş: Kavramsal Temeller7

Zeynep Çirkin

1. Giriş.....7

2. Davranışsal İktisatta Mutluluk ve Öznel İyi Oluşun
Kavramsallaştırılması 9

3. Öznel İyi Oluşun Bileşenleri ve Çok Boyutlu Yapısı 11

4. Ekonomik İyi Oluş ve Öznel İyi Oluş Arasındaki
İlişki..... 14

5. Mutluluk Kavramının Ölçümüne İlişkin
Yaklaşımlar 17

6. Sonuç20

Kaynakça21

II. Mutluluğun Modellenmesi ve Ölçülmesi.....25

Meltem Uçgunoğlu Erarslan

1. Giriş.....25

2. Mutluluğun Modellenmesi28

3. Öznel Ölçüm Yöntemleri30

4. Uluslararası Karşılaştırmalı Anket ve Endeksler44

5. Kurumsal ve Ulusal Ölçümler48

5. Sonuç.....52

Kaynakça53

III. Deneyimin Gerçekliği mi Hafızanın Hikâyesi mi? Davranışsal İktisat Perspektifinden Karar ve Mutluluk Paradoksu57

Hatime Kamilçelebi

1. Giriş..... 57
2. Faydanın Evrimi: Bentham'ın Mutluluk Hesabından
Neoklasik Tercihlere 59
3. Hatırlanan ve Deneyimlenen Fayda Çatışması: Anı
Yaşayan mı, Hikâyeyi Yazan mı? 61
4. Deneyimlenen Mutluluk ve Öznel İyi Oluş:
Ölçülebilir Bir Mutluluk Mümkün mü?..... 71
5. Neden Hatalı Kararlar Veriyoruz? Beklentilere Karşı
Deneyimlenen Mutluluk 72
6. Sonuç..... 74
- Kaynakça 76

IV. İktisat ve Mutluluk: Teorik ve Tarihsel Bir Perspektif.....79

Zeynep Akyürek

1. Giriş: Mutluluk Neden İktisadın Konusu Oldu?79
2. Kavramsal Çerçeve: Mutluluk, Öznel İyi Oluş ve
Refah 81
3. Modern İktisat Öncesinde Mutluluk Düşüncesi..... 87
4. Klasik İktisatta Mutluluk ve İnsan Davranışı 92
5. Neoklasik İktisatta Mutluluğun İktisattan Kopuşu.. 95
6. Mutluluk İktisadının Yeniden Yükselişi: Ampirik
Bulgular, Ölçüm Yöntemleri ve Politika Açılımları. 99
7. Sonuç: Mutluluk, Refah ve İktisat Teorisinde Yeni Bir
Denge Arayışı 105
- Kaynakça 107

V. Mutluluğun Makroekonomik Belirleyicileri..... 111

Ş. Gamze Albayrak

1. Giriş.....	111
2. Mutluluk ve Ekonomi.....	113
3. Mutluluğun Ekonomik Belirleyicileri.....	117
4. Literatür.....	133
5. Sonuç.....	135
Kaynakça	139

VI. Gelir ve Mutluluk 147

Keziban Altun Erdoğan, Türkmen Göksel

1. Giriş.....	147
2. Ülkeler Arasında Gelir ve Mutluluk İlişkisi.....	151
3. Bireyler Arasında Gelir ve Mutluluk İlişkisi	155
4. Uzun Dönemde Gelir ve Mutluluk İlişkisi	161
5. Easterlin Paradoksu'nun Teorik Açıklamaları.....	165
6. Sonuç.....	186
Kaynakça	189

VII. Mutlulukla İlişkili Diğer Faktörler 197

Ecem Coşar Canlier

1. Giriş.....	197
2. Sosyal Sermaye ve Mutluluk.....	200
3. Kurumsal Güven ve Mutluluk.....	203
4. Sosyal Temas ve Mutluluk.....	205
5. Çevre ve Mutluluk.....	208
6. Sosyal Medya ve Mutluluk	210
7. Gelir Karşılaştırılması ve Mutluluk.....	213
8. Sağlık ve Mutluluk.....	218
9. Demografik Değişkenler ve Mutluluk.....	221
10. Sonuç	224
Kaynakça	227

**VIII. Kamu Politikaları ve Mutluluk İlişkisi Üzerine
Bir Tartışma.....233**

Şirin Nas, Murat Şeker

1. Giriş.....	233
2. Kavramsal Çerçeve.....	234
3. Tartışma.....	236
4. Sonuç.....	246
Kaynakça	247

IX. Deneysel İktisat ve Mutluluk251

Sefa Erkuş, Burak Kağan Demirtaş

1. Giriş.....	251
2. Mutluluğun Analizi: Ekonometrik Zorluklar ve Nedensellik Problemi	254
3. Deneysel İktisat: Tanım ve Kapsam	262
4. Mutluluk Üzerine Deney Tasarımları ve Deneysel İktisat Çalışmaları	267
5. Sonuç.....	276
Kaynakça	279

Dizin283

GİRİŞ

Mutluluk, insan yaşamının en temel hedeflerinden biri olarak başta psikoloji olmak üzere sosyoloji, felsefe ve siyaset bilimi gibi birçok disiplinin kuramsal tartışmalarına ve ampirik araştırmalarına konu olmuştur. 1970'li yıllardan itibaren bu ilgi iktisat literatürüne de taşınmış; mutluluk, ekonomik performansın ve toplumsal refahın değerlendirilmesinde önemli bir referans noktası hâline gelmiştir.

Mutluluk araştırmalarına duyulan ilgi iktisat alanında yeni değildir. Adam Smith, Jeremy Bentham ve John Stuart Mill gibi erken dönem düşünürler, mutluluk ve fayda kavramlarını çalışmalarının merkezinde ele almışlardır. Bununla birlikte mantıksal pozitivizmin etkisiyle iktisadi analizin yalnızca gözlemlenebilir davranışlara dayanması gerektiği yönündeki metodolojik yaklaşım, mutluluk konusunun yirminci yüzyılın ilk yarısında geri plana itilmesine yol açmıştır. Bu dönemde bireylerin öznel deneyimleri yerine gözlemlenebilir tercihleri ve seçim davranışları iktisadi analizin temel odağı hâline gelmiştir.

Açıklanmış tercihler teorisinin benimsenmesiyle birlikte iktisatçılar, gözlemlenebilir davranışlara dayalı hipotez ve teoriler geliştirmeye yönelmişlerdir. Bu süreçte disiplin, öznel deneyimleri büyük ölçüde dışlayan ve giderek daha soyut varsayımlar üzerine kurulu bir analiz çerçevesi benimsemiştir. Metodolojik dönüşümle birlikte mutluluk kavramı, yerini tüketici kararlarının açıklanmasına odaklanan daha dar kapsamlı bir fayda anlayışına bırakmıştır. Bu çerçevede fayda, rasyonel bireyin bütçe kısıtı altında yaptığı seçimlere indirgenmiş ve büyük ölçüde gelir ile maddi tüketim miktarı üzerinden tanımlanmıştır.

Bu yaklaşım doğrultusunda Vilfredo Pareto ve Irving Fisher, faydanın kardinal olarak ölçülmesini gereksiz görmüş; rasyonel tüketicinin farklı mal sepetlerini ordinal olarak sıra-

lamasının analiz için yeterli olduğunu savunmuşlardır. John Hicks, Paul Samuelson ve Roy G. D. Allen gibi anaakım iktisatçılar da bireysel kararları ve piyasa dengesinde fiyat ile miktarın oluşumunu incelerken, faydayı bireyler arası karşılaştırılabilir öznel mutluluk deneyimleriyle ilişkilendiren yaklaşımı büyük ölçüde terk etmişlerdir. Böylece rasyonel tercih teorisinin 1930'lu yıllarda anaakım iktisatta hâkim konuma gelmesiyle birlikte fayda kavramı, mutluluk temeline dayanan içeriğini önemli ölçüde yitirerek nesnel seçeneklerin sıralanmasında kullanılan soyut ve biçimsel bir araç niteliği kazanmıştır.

Yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren davranışsal iktisatta yaşanan gelişmelerle birlikte mutluluk çalışmaları yeniden önem kazanmaya başlamıştır. Bu dönüşümün teorik temelini büyük ölçüde Herbert Simon'un sınırlı rasyonellik yaklaşımı oluşturmuştur. Simon'a göre bireyler hedeflerine ulaşmaya çalışırken bilişsel ve duygusal sınırlamalar nedeniyle tam anlamıyla rasyonel davranamazlar ve bu nedenle her zaman kendileri için en uygun seçimi yapamayabilirler. Başka bir ifadeyle bireyler, bilişsel kestirmelerden yararlanarak ve sosyal çevrelerinin etkisi altında karar verirler; bu durum rasyonel tercihlerden sistematik sapmaların ortaya çıkmasına yol açabilmektedir.

Bu yaklaşım daha sonra Daniel Kahneman ve Amos Tversky tarafından geliştirilen beklenti teorisi ile daha da güçlendirilmiştir. 1979 yılında geliştirilen ve 1980'li yıllarda geniş bir etki alanı kazanan bu teori, bireylerin belirsizlik altında karar alırken yalnızca rasyonel hesaplamalara dayanmadıklarını; duyguların, sezgilerin ve psikolojik referans noktalarının karar süreçlerinde belirleyici rol oynadığını ortaya koymuştur. Psikolojinin iktisada entegre edilmesiyle ortaya çıkan bu gelişmeler, neoklasik iktisadın beklenen fayda yaklaşımı ve tam rasyonellik varsayımı gibi temel kabullerinin birey davranışlarını açıklama konusunda sınırlı kaldığını göstermektedir.

Bu çerçevede Daniel Kahneman, 1999 yılında geliştirdiği deneyimlenen fayda (*experienced utility*) kavramı ile bireyle-

rin gerçek zamanlı duygusal deneyimlerine dayanan mutluluk ölçümlerinin önemini vurgulamış ve böylece klasik faydacılık geleneğinde Bentham tarafından dile getirilen “hissedilen mutluluk” anlayışını modern davranışsal iktisat literatürüne yeniden kazandırmıştır.

Mutluluk ya da öznel iyi oluş araştırmaları, iktisadın bu kısıtlı varsayımlarına eleştirel bir perspektif getiren davranışsal yaklaşımların önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Bu araştırmalarda bireylerin gözlemlenen kararlarını içeren faydanın ötesinde, duygusal tepkilerini veya yaşamlarına ilişkin değerlendirmelerini rapor ettiklerinde deneyimledikleri faydaya ilişkin bilgiler elde edilebilmektedir. Bu açıdan mutluluk çalışmaları, bireylerin optimal olmayan tercihlerini ve karar süreçlerini incelemek için özgün bir bakış açısı sunmaktadır.

Özellikle deneysel çalışmalar ve öz-bildirim temelli öznel iyi oluş anketleri, bireylerin sınırlı rasyonellik sergilediği karar süreçleri hakkında önemli bir veri kaynağı olarak kabul edilmektedir. Bu alandaki en kapsamlı girişimlerden biri olan ve siyaset bilimci Ronald Inglehart’ın öncülüğünde başlatılan Dünya Değerler Araştırması (*World Values Survey*), mutluluğun kültürel ve toplumsal belirleyicilerini inceleyen en önemli uluslararası veri kaynaklarından biri hâline gelmiştir. Inglehart, “Sessiz Devrim” olarak adlandırdığı süreçte, ekonomik gelişmeyle birlikte toplumların hayatta kalma odaklı materyalist değerlerden; özerklik, kendini ifade etme ve yaşam kalitesi odaklı post-materyalist değerlere yöneldiğini ileri sürmüştür.

Bu tür araştırmaların yanı sıra son yıllarda mutluluk ve öznel iyi oluş verilerinin uluslararası karşılaştırmalı biçimde toplanmasına yönelik çeşitli girişimler de geliştirilmiştir. Özellikle Gallup tarafından yürütülen Gallup Dünya Anketi (*Gallup World Poll*) ve Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Çözümleri Ağı tarafından yayımlanan Dünya Mutluluk Raporu (*World Happiness Report*), ülkeler arası mutluluk düzeylerinin karşılaştırılmasına imkân sağlayan en kapsamlı veri kaynakları arasında yer almaktadır. Bu veri setleri, bireylerin yaşam memnuniyeti, sosyal destek, özgürlük algısı,